

İSTANBUL TARİKİ SÜFİ MESLEĞİ İCÂZETNÂMESİNDEKİ İNKİTÂ': REİSÜLKURRÂ ABDURRAHMAN GÜRSES ÖRNEĞİ

 Hatice ŞAHİN AYNUR^a

Öz

Bu makalede, kıraat ilmi geleneğinde İstanbul Tarîki Sûfî Mesleği'nin bir temsilcisi ve son dönem reîsülkurrâlardan olan Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesindeki inkitâ' ele alınacaktır. Hz. Peygamber'den bu yana Kur'an ve kıraatlerin nesilden nesile aktarımında süregelen arz ve semâ yöntemleri, kıraat ilminde önemli yer tutmaktadır. Buna bağlı gelişen icâzetnâme uygulaması da kıraatlerin nakli noktasında ehemmiyet arz etmektedir. Zira icâzetnâmede en üstte Hz. Peygamber, en sonda ise bu nakil zincirinin son halkası olan kişi bulunmaktadır. Böylece kıraatler, râvîler vesilesiyle muttasıl bir isnâdla kaynağına ulaşmaktadır. Dolayısıyla isnâdın muttasıl olması, yani senette kopukluğun olmaması elzemdir. İlk dönemlerden itibaren uygulanan bu icâzet geleneği, Anadolu topraklarında da titizlikle sürdürülmüştür. İbnü'l-Cezerî'nin Anadolu'ya gelmesinden sonra, Anadolu'da kıraat ilmi adına bir inkişaf yaşanmıştır. Böylece kıraat ilmi tedrisatında uygulama çeşitliliğine dayalı farklı tarîkler ve meslekler gelişmiştir. Türkiye özelinde genel hatlarıyla İstanbul ve Mısır Tarîki şeklinde isimlendirilen bu kıraat tedrisatı uygulamaları, kendi içinde de ikiye ayrılma eğilimindedir. İlgili meslekler Mısır Tarîki için Mütakîn ve Atâullâh Mesleği, İstanbul Tarîki için İtilâf ve Sûfî Mesleğidir. Bu çerçevede İstanbul Tarîki Sûfî Mesleği mirasının Osmanlı'dan günümüze aktarımında önemli isimlerden biri olan Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesindeki inkitânın giderilmesi ve alanın daha eski temel kaynaklarının yardımıyla muttasıl senedin tespiti araştırmanın temel gayesidir. Bu meyanda makalede, öncelikle icâzet geleneğine değinilmiş ve Abdurrahman Gürses hakkında malumat verilmiştir. Akabinde inkitânın takip edilebilmesi amacıyla icâzetnâme metnine yer verilerek isnâddaki kopukluğa dikkat çekilmiştir. Son olarak İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği'nin isnâdını aktaran eski ve temel kaynaklara müracaat ile muttasıl sened tespit edilerek şema şeklinde aktarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kıraat, Kur'an, İcâzetnâme, İsnâd, İnkîtâ'.

^a Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, haticesaahin@gmail.com

**THE CESSATION (INQİTÂ') IN THE AUTHORIZATION CERTIFICATE OF THE
ISTANBUL STYLE, DOCTRINE OF SUFI: A CASE STUDY OF CHIEF QUR'AN
RECITER ABDURRAHMAN GURSES**

Abstract

In this article, the cessation in the certificate of authorization of Abdurrahman Gurses who is among the recent chief reciters (of the Holy Qur'an), and a representative of the Sûfî Profession of the Istanbul Style of the Qur'anic Recitation within the tradition of the science of Qur'anic Recitation (Qiraat) will be discussed. The methods of "ard" (reciting to a qualified listener) and "sema" (to listen and correct whenever necessary as a qualified professional) that have been among the on-going practices towards a reliable transmission of the Qur'an and its Recitations (Qiraat) throughout generations since the Prophet's (pbuh) times, has a key role in the science of Qur'anic Recitation. The corresponding development of "the certification of authorization" practice also carries a significant importance in terms of the source of Qur'anic Recitations. Because in the certification of authorization, Muhammed (s.a.s.), is at the supreme level, and the individual who gains the right to receive this trust is at the lattermost level. Thus, the Qur'an, no matter how much time passes after its revelation, reaches its source through a continuous chain of transmission, via the narrators (ravis) who carry out the transmission. Therefore, it is essential that there is no disconnection in the chain of transmission. The tradition of granting the certificate of authorization was implemented sensitively from early times and continued meticulously in the lands of Anatolia.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Keywords: Qirâ'at, Qur'an, Certificate of Authorization, Chain of Transmission, The Cessation (Inqita').

Giriş

Arapça'da جوز / c.v.z. kökünden türeyen ve if'âl babında mastar olan icâzet kelimesi, "bir şeyi caiz kılmak, onaylamak, su akıtmak,¹ ruhsat, icâzet vermek"² gibi anlamlara gelmektedir. Kelimenin genel içeriği "şehâdetnâme, diploma" gibi manalara hamledilirken asıl manası olan "su akıtmak", İbn Fâris (ö. 395/ 1004) tarafından hocanın ilmini öğrencisine akıtması şeklinde

¹ İsmâîl b. Hammâd el-Cevherî, *es-Sihâh fi'l-luğa* (Kâhire: Dâru'l-ilm li'l-melâyîn, 1982), "cvz", 3/871.

² Râgıb İsfahânî, *Müfredâtü elfâzi'l-Kur'ân* (Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 2011), "cvz", 211.

yorumlanmıştır.³ Bu manadan hareketle “bir şeyi caiz kılmak, onaylamak” anlamları sonradan tedavüle girmiştir. İslâm kültür tarihi eğitim-öğretim geleneğinde ise icâzet, “ilgili alanda ehil olan (icâzeti bulunan) bir hocanın; disiplinin devamı, yaşatılması ve ilerlemesi adına yetiştirdiği öğrencilerden uygun gördüklerine aynı yetkiyi vermesi” şeklinde özetlenebilir.⁴ Bu bağlamda Manastırlı Mehmet Rifat Bey (ö. 1907), Kâmûsü'l-Bedâyi' isimli eserinde icâzetnâmeyle şöyle tanımlamıştır: “Ulûm ve sanayide hususi bir mesleğe sâlik olanların lüzûmu olan fûnûn ve usûlleri görüp artık kendi kendine mütâlâa ve tettebbu ile mesleğinde ilerlemeye istidat kesbedenlere, hoca ve mümeyyizlerin tasdikiyle hükümet veya cemiyet tarafından verilen ve içinde tahsil ettiği mevad ayrı ayrı yazılı bulunan kâğıda denir.”⁵ İcâzet, günümüzde “yetki, lisans, patent” mukabilinde kullanılan bir kavram halini almıştır.⁶

İlk örnekleri daha ziyade hadis sahasında görülen icâzetnâmeler, sonrasında diğer alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Bu alanlardan birisi olan kıraat ilminde ise başlangıçta yazılı olmasa dahi “Kur'an'ı şu dört kişiden alınız”⁷ hadisindeki yönlendirmeler çerçevesinde Hz. Peygamber'den (s.a.s.) itibaren yetkili kârî ve mukrîden Kur'an'ı dinlemek (semâ) ve dinletmek (arz) suretiyle devam eden sahih bir geleneğin varlığı bilinmektedir. Daha sonraları fem-i muhsin⁸ kavramıyla karşılanan bu uygulama doğrultusunda kıraat terminolojisinde icâzet, “Kur'an lafızlarının usulüne uygun bir üslûpla okunması açısından okuyucuda bulunması gereken niteliklerin mevcudiyetini belirten yazılı yeterlilik belgesi” şeklinde tanımlanabilir.⁹ Bunun yanında kıraat; Dimyâtî tarafından “Kur'an-ı Kerim lafızlarındaki edâ şekillerinde râvîlerin ittifak ve ihtilâflarını bildiren

³ İbn Fâris, *Mücmelü'l-luğa* (Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1984), “cvz”, 1/494.

⁴ bkz. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cemil Akpınar, (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/393-94, “İcâzet” maddesi.

⁵ Mehmet Rifat Bey, *Kâmûsü'l-Bedâyi*, Malumat Sayı 35-36'dan naklen Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: MEB Yayınları, 1993), 2/22.

⁶ Yaşar Akaslan, “Bir İlm-i Kırâat İcâzetnâmesi: Mehmet Rüştü Âşıkkutlu'nun Öğrencisi Safvan Çakıroğlu'na Verdiği İcâzetnâme”, *İhya* 9/1 (2023), 442.

⁷ Muhammed b. İsmâîl Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh* (b.y.: Daru Tavki'n-Necât, 2001), “Fezâilu'l-Kur'ân”, 8.

⁸ Ağzı ve güzel kelimelerinden oluşan bir tamlamadır. Kur'ân-ı Kerîm'i doğru ve güzel bir şekilde kurallarına uygun olarak okuma adına kendisinden ders alınacak öğreticide bulunması zaruri olan bir özelliğe işaret etmektedir. bkz. Nihat Temel, *Kur'ân Kırâatinde Vakf ve İbtida* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2001), 21.

⁹ Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Mehmet Ali Sarı, (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/400, “İcâzet” maddesi.

ilimdir.”¹⁰ şeklinde tanımlanırken İbnü'l-Cezerî (ö. 833/1429) tarafından “Kur'an kelimelerinin nasıl okunacağını râvîlerine nispet etmek suretiyle bu kelimeler üzerindeki farklı okuyuşları konu edinen bir ilimdir.”¹¹ şeklinde tanımlanmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in telaffuzu bizzat Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından ya icra ya da onayıyla şekillenen farklı kıraatler ve lafızların edâ keyfiyetleri, her neslin bunu kendileriyle aynı dönemde olanlardan bizzat öğrenmelerini, ilaveten benzer şekilde sonrakilere aktarmalarını zorunlu kılmıştır.¹² Söz konusu durum, alanın otoritelerinden İbnü'l-Cezerî tarafından da dikkatlere sunulmuş ve o, kıraati bizzat üstadından ahzetmeyenin rivayette bulunamayacağını belirtmiştir.¹³ Bu ifadeler kıraat alanında rivayetlerin yazılı olmaktan ziyade hıfz ve müşafehe yoluyla muhafaza ve aktarımının daha itibarlı sayıldığı anlamını taşımaktadır.¹⁴ Zira kıraat ilmindeki icâzetlerde, icâzetin verildiği tarih bakımından icâzetnâmede yer alan son kişiden başlanarak Hz. Peygamber (s.a.s.), Cebrâîl (a.s.) ve Allah'a (c.c.) ulaşınca kadar kıraatin ahzedildiği tüm silsile, sened zinciri şeklinde sıralanmaktadır.

Hz. Peygamber'den (s.a.s.) itibaren büyük bir hassasiyetle korunan ve devam ettirilen kıraat tedrisatı ve icâzet geleneği, günümüze kadar Müslüman toplumlar için önemli addedilmiştir. Konumuz gereği diğer İslâm ülkelerinden ziyade yaşadığımız topraklardaki kıraat tedrisatını ve buna bağlı olarak gelişen kıraat ilmi icâzetnâme geleneğinin sürecini kısaca şöyle özetleyebiliriz: Osmanlı döneminde Yıldırım Bayezîd'in (ö. 805/1403) İbnü'l-Cezerî'yi Bursa'ya davet etmesiyle kıraat tedrisatı milat sayılabilecek bir canlılık göstermiştir. Akabinde Kanuni Sultan Süleymân (ö. 974/1566) döneminde Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın (ö. 987/ 1579) Ahmed el-Mesyerî'yi (ö. 1006/1597);¹⁵ yaklaşık bir asır sonra da Sadrazam Köprülü Fâzıl Mustafa Paşa'nın (ö. 1102/1691) Alî el-Mansûrî'yi (ö. 1134/1722)¹⁶

¹⁰ Dimyâtî, Ahmed bin Muhammed bin Abdilğani, *İthâfu fudalâi'l-beşer fi'l-kirâati'l-erbe'ate aşera* (Mısır: 1359), 5.

¹¹ İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-mukriîn ve mürşidü't-tâlibîn* (Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1980), 3.

¹² bkz. İbn Mücâhid, *Kitâbu's-Seb'a fi'l-kirâât* (Kâhire: Daru'l-Ma'ârif, 1972), 49-50.

¹³ İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-mukriîn ve mürşidü't-tâlibîn*, 3.

¹⁴ bkz. İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fi'l-kirâati'l-aşr* (Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, t.s.), 1/6.

¹⁵ Ahmed el-Mesyerî ve öncülüğünü yaptığı İstanbul Tarîki için bkz. İstanbulî, Mustafa b. Hasen, *Mürşidü't-talebe* (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Selim Ağa Blm. 29), vr. 64b-72a; Muhammed Emîn Efendî, *Zühru'l-erib fi izâhi'l-cem'i bi't-takrîb* (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, İbrahim Efendi Blm. 11), vr. 213a.

¹⁶ Alî el-Mansûrî ve öncülüğünü yaptığı Mısır Tarîki için bkz. Mustafa İstanbulî, *Mürşidü't-talebe*, vr. 64b-72a; Alî b. Süleymân el-Mansûrî, *İcâzetnâme* (İstanbul: Süleymaniye

İstanbul'a davetleriyle İstanbul öncelikli olmak suretiyle tüm Anadolu'da kıraat ilmi ve tedrisatı adına tam bir inkişaf yaşanmıştır.¹⁷ Bu dönemden itibaren Ahmed el-Mesyerî'ye nispet edilen İstanbul Tarîkî;¹⁸ Yûsuf Efendizâde Abdullah Hilmi'nin (ö. 1167/1754) önderliğinde İtilâf Mesleği,¹⁹ Ahmed es-Sûfî'nin (ö. 1172/1758) önderliğinde Sûfî Mesleği²⁰ şeklinde mesleklere ayrılarak devam etmiştir. Alî Mansûrî'ye nispet edilen Mısır²¹ Tarîkî²² ise Kettânîzâde Muhammed en-Naîmî (ö. 1169/1755) önderliğinde

Kütüphanesi, Reşid Efendi Blm. 24), vr. 97a-97b; Hocaîzâde Ahmed Hilmi, "Ravzatü'l-Kurrâ", *Sırât-ı Müstakîm Mecmuası*, 50.

¹⁷ Geniş bilgi için bkz. Mustafa Atilla Akdemir, *Hâmid b. Abdülfettâh el-Paluvî Hayatı, İlmi Şahsiyeti, Eserleri ve Zübdetü'l-İrfân Adlı Eserinin Metodolojik Tanıtımı ve Tahkiki* (Dubai: Câizetü Dubey ed-Düveliyye li'l-Kur'ani'l-Kerim, 2020), 15-17; M. Emin Maşalı, "Kur'ân Kıraatında ve Kitabesinde Türkiye'nin Durumu", *TC. Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafı İnceleme ve Kıraat Kurulu Başkanlığı Tecvit Çalıştayı* (Ankara: Diyanet İleri Başkanlığı, 2015), 1.

¹⁸ İstanbul Tarîkî ve Mısır Tarîkî'nde okutulan kitaplar ve içerikleri için bkz. Ebû Amr ed-Dânî, *et-Teyşîr fi'l-kırâati's-seb'* (İstanbul: Devlet Matbaası, 1930); Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî, *Hırzû'l-emânî ve vechü't-tehânî* (Dimeşk: Dâru'l-Ğavsânî, 2013); İbnü'l-Cezerî, *Tahbîrû't-Teyşîr fi kırâati'l-E'immeti'l-'aşere* (Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1983); İbnü'l-Cezerî, *ed-Dürre fi kırâati's-selâseti'l-mütemmîme li'l-'aşere* (Medine-i Münevvere: Dâru'l-Ğavsânî li'd-Dirâseti'l-Kur'âniyye, 2009); Seyyid Hâmid b. el-Hâc Abdülfettâh el-Paluvî, *Zübdetü'l-'irfân fi vücûhi'l-Kur'ân* (İstanbul: Hilal Yayınları, ts.); Muhammed Emîn Efendî, *'Umdetü'l-hullân fi izâh-i Zübdeti'l-'irfân* (İstanbul: Mektebetü'l-Hanefiyye, ts.). Temel kaynak eser olarak kullanılan et-Teyşîr sebebiyle "Teyşîr tariki" olarak nitelendirilen İstanbul tarîkine Ahmed el-Mesyerî'nin İstanbul'a gelmesinden itibaren, önce "İslâmbol" daha sonra "İstanbul" tariki denmiş ve bu ismiyle şöhrat bulmuştur. Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî ve Mürşidü't-Talebe Adlı Eserinin Kıraat İlmindeki Yeri* (Ankara, Fecr Yayınları, 2022), 143; Osman Bostan, "Bir Osmanlı Kıraat Alimi: Ahmed er-Rüşdî" *Amasya İlahiyat Dergisi* 18 (2022), 187.

¹⁹ Temsilcisi Yûsuf Efendizâde Abdullah Hilmi'dir. Efendizâde'nin İstanbul tarîkî çerçevesinde kendi tercihlerini içeren *el-İtilâf fi Vucûhi'l-İhtilâf* isimli eserini telif etmesinden sonra bu ekol, ona nispetle "İtilâf Mesleği" olarak şöhrat bulmuştur. Yûsuf Efendizâde ve İtilâf Mesleği hakkında geniş bilgi için bkz. Yûsuf Efendizâde Abdullah Hilmi, *el-İtilâf fi vucûhi'l-ihtilâf* (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Selim Ağa Blm., 4); Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu'cemü'l-müellifin* (Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1957), 6/145; Muhammed Zâhid Kevserî, *et-Tahrîru'l-vecîz fî mâ yebteğîhi'l-müstecîz* (Mısır: Matbaatü'l-Envâr, 1360), 37; Müstakîmzâde, Süleyman Sadettin, *Tuhfe-i hattâtîn* (İstanbul: y.y., 1928), 228; Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî*, 143.

²⁰ Ahmed es-Sûfî ve Sûfî Mesleği hakkında geniş bilgi için bkz. Emîn Efendî, *'Umdetü'l-hullân*, 6vd.; Emîn Efendî, *Zuhru'l-erîb*, vr. 214a- 214b; Sûfî Mesleğinin temsilcisi Kastamonulu Ahmed es-Sûfî'dir. Ahmed es-Sûfî İstanbul Tarîkî çerçevesinde, tercih ve uygulamalarında "ruhsat" tercih etmiştir. Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî*, 144.

²¹ Nâsiruddîn et-Tablâvî'nin öğrencisi Şehâzetü'l-Yemenî'nin Mısır'da Şâtibiyye'yi esas alarak verdiği kırâat eğitimi, kendi gayretleriyle Mısır ve çevresinde yayılmış ve "Şâtibiyye Tarîkî" bu beldeye nispetle "Mısır Tariki" olarak şöhrat bulmuştur. Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî*, 145.

²² Sözlükte "yol" manasına gelen tarîk kelimesi, kırâat ilminde râvî adı ile anılan kişi veya kişilerden rivayette bulunan kimselere nispet edilen okuyuşlara denmektedir. bkz. Yavuz Fırat, "Kırâat İlmi ve Tarîkler", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2011), 42.

Mütкін Mesleği,²³ Şeyh Atâullâh en-Necîb (ö. 1209/1794)²⁴ önderliğinde Atâullâh Mesleği²⁵ şeklinde mesleklere ayrılarak devam etmiştir.²⁶

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Osmanlı'dan devralınan bu miras, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında sekteye uğramış ve kurumsal manada bu geleneği sürdürecektir kuruluşların bulunmamasıyla ciddi zarar görmüştür. Resmî boşluk yıllarında kıraat tedrisatına devam eden üstatlar bireysel olarak öğrenci yetiştirmeye ve bu birikimi sonraki nesillere aktarmaya devam etmişlerdir. Bahsi geçen çalkantılı dönemlerde İstanbul Tarîki'nin İtilâf Mesleği ve Mısır Tarîki'nin Mütкін Mesleği son temsilcilerinin vefatıyla pratik manada yok olmaya yüz tutmuştur. Mısır Tarîki'nin Atâullâh Mesleği ve İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği ise az sayıdaki temsilcileriyle devam etmekteydi. Bu zor koşullar ve elverişsiz imkanlarla devam eden kıraat tedrisatı, 1976 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Haseki Eğitim Merkezi'nin kurulması ve bünyesinde açılan Aşere Takrib Bölümü ile kurumsal bir kimlik kazanmıştır.²⁷ Çalışmamızın konusu olan Abdurrahman Gürses ise öncesinde şahsi gayretleriyle kıraat tedrisatına devam etmesinin yanında bahsi geçen merkezin açılmasıyla Haseki Eğitim Merkezi'nde İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği'nin az sayıdaki temsilcilerinden biri olarak

²³ Mütкін Mesleğinin temsilcisi olan Kettânizâde Mustafa en-Naîmî, Mısır Tarîki çerçevesinde tercih ve uygulamalarında "azimet ekolünü" tercih etmiştir. Mustafa en-Naîmî ve Mütкін Mesleği hakkında geniş bilgi için bkz. Mustafa b. İbrâhîm en-Naîmî, *Mütkinü'r-rivâye fî ulûmî'l-kirâe ve'd-dirâye* (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Blm. 21), vr. 168a; Emîn Efendî, *Zuhru'l-erîb*, vr. 214b; Ahmed Hilmi, "Ravzâtü'l-Kurrâ", 275; Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî*, 146.

²⁴ Atâullâh en-Necîb'in ölüm tarihiyle alakalı farklı tarihler zikredilmektedir. Muhammed Emîn Efendî'nin *Umdetu'l-Hullân* isimli eseri referans gösterilerek vefat tarihi 1209/1794 olarak belirtilmektedir. (bkz. Emîn Efendî, *Umdetu'l-Hullân*, 117.) Fakat Osman Bostan, Başkanlık Osmanlı Arşivlerindeki bir belgeye atfen Atâullâh'ın ölüm tarihini 1197/1783 olarak vermektedir. İlgili belgede Ali Mansûrî'nin torunu Atâullâh'ın vefatı sebebiyle boş kalan şeyhulkurrâlık görevine Hafız Feyzullâh Efendî'nin talip olduğuna dikkat çekilmektedir. Belgenin tarihi ise 1197/1783'tür. Bu durumda Atâullâh'ın vefatı bu tarih veya bundan önceki bir tarih olmalıdır. bkz. Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Maarif (C.MF), 172/8575 (Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî*, 146'dan naklen).

²⁵ Atâullâh Mesleğinde temsilcisi Şeyh Atâullâh en-Necîb, Mısır Tarîki çerçevesinde tercih ve uygulamalarında "ruhsat ekolünü" tercih etmiştir. Atâullâh en-Necîb ve Atâullâh Mesleği hakkında bilgi için bkz. İsmâîl Hakkı Kastamonî, *İcâzetnâme*, (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Başlıklar Blm. 2870), vr. 5a-5b; Emîn Efendî, *Zuhru'l-erîb*, vr. 214a-214b; Ahmed Hilmi, "Ravzâtü'l-Kurrâ", 275; Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî*, 146.

²⁶ Maşalı, "Kur'ân Kıraatında ve Kitabesinde Türkiye'nin Durumu", 1.

²⁷ Geniş bilgi için bkz. Yaşar Akaslan, "Türkiye'de Kırâat İlmi Eğitimi", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22/2 (2018), 1081-1107.

yirmi üç yıla yakın görev yapmış ve bu mirası yok olmaktan kurtarmıştır.²⁸

Yukarıda da dikkat çekildiği gibi icâzetnâmelerdeki isnâd, kıraatlerin muttasıl bir şekilde kaynağına ulaşmasını sağlayan ve onun bu yolla korunmuşluğunu ispat eden büyük bir hazine niteliğinde kabul edilebilir. Zira isnâd, tevatürün zincir halkalarını temsil etmektedir. Dolayısıyla sened zincirinde bir kopukluğun bulunmaması ve senedin bir inkitâ' olmaksızın Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ulaşması gerekmektedir. Makalede ele alınacak olan Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesi de ülkemizde kıraat tedrisinde usulü takip edilen Sûfî Mesleği'nin temsilcisi olması ve bu mesleğin kendisiyle ilerlemesi sebebiyle büyük önemi haizdir. Bu sebeple araştırmada Gürses'in icâzetnâmesi incelenecek ve senedinde tespit edilen inkitâyâ dikkat çekilerek aynı senedin muttasıl şekli daha eski ve bu ilmin aktarımında kullanılan temel kaynakların referansıya sunulacaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki icâzetnâmedeki bu kopukluk, icâzetnâmeyi kaleme alan müstensihin sebki-kalemi niteliğinde değerlendirilmelidir. Bu meyanda düşünüldüğünde Gürses'in icâzetnâmesinin bir kez bile dikkatle okunmasında fark edilebilen bu kopukluk, muhtelif kişiler tarafından farklı platformlarda dile getirilmiştir. İlgili inkitâyı dile getirenlerden birisi Haseki Eğitim Merkezi emekli öğretmeni Talip Akbal'dır.²⁹ Talip Akbal, 03-05 Kasım 2017 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Uluslararası II. Kıraat Sempozyum'unda Fuad Hattab'ın bildirisinin müzakeresinde konuya dikkat çekmiştir.³⁰ Ancak sonrasında konuya ilişkin makale veya lisansüstü tez bağlamında akademik bir çalışma yapılmamıştır. Talip Akbal, Gürses'in icâzetnâmesindeki kopukluk üzerinde çalışmış ve düzenlemeler yapmıştır. Bu çalışmada mezkûr tashihlerden istifade edilecektir. Bu meyanda Talip Akbal'dan bilgi alınmış ve bu bilgilerle ilgili görüşmelerin tarihleri dipnotta aktarılmıştır.

Makalenin konusu olan Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesi bundan önceki çalışmalarda Gürses özelinde ve ondan bağımsız icâzetnâme geleneği

²⁸ Fatih Çollak, "Reîsu'l-Kurrâ Hendekli Hafız Abdurrahman Gürses Hocaefendi'nin Hayatı", *M. Rüştü Aşıkkutlu Anısına II: Kur'an ve Kıraati Sempozyumu* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2006), 35.

²⁹ Haseki Eğitim Merkezi Emekli Kırâat Hocası ve Abdurrahman Gürses'in icâzet verdiği öğrencisi.

³⁰ bkz. Fuad Hattab, "Türkiye'de Okutulan Kıraatlerde İsnad Halkası", *Tarihten Günümüze Kıraat İlmi: Uluslararası II. Kıraat Sempozyumu, 03-05 Kasım 2017, İstanbul* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2021), 359-408; Talip Akbal, "Türkiye'de Okutulan Kıraatlerde İsnad Halkası" Başlıklı Tebliğin Müzakeresi", *Tarihten Günümüze Kıraat İlmi: Uluslararası II. Kıraat Sempozyumu, 03-05 Kasım 2017, İstanbul* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2021), 409-418.

şeklinde çalışılmıştır. Bu makalenin, yapılan diğer çalışmalardan farkı Gürses'in icâzetnâmesindeki inkitâyâ işaret ederek bu kopukluğun muttasıl şeklinin tespitine ışık tutmaktır. Bahsi geçen çalışmalarda ise bu hususa dikkat çekilmemiştir. Hâlbuki muttasıl isnâd kıraat icâzetnâmelerinin tevatürü temsil ettiği için en önemli vasfıdır. Zira icâzetnâmelerde yer alan tüm silsile, bu ilmi kimden ve nasıl aldığını belirtmektedir ki bu, icâzetnâmenin sıhhati için elzemdir. Gürses adına yapılan çalışmalarda ise ya icâzetnâmeden bağımsız sadece kendisi ve bu ilimdeki yeri ele alınarak sened zinciri verilmemiş³¹ ya da isnâdı aynı kopukluğun tekrarıyla verilmiş veya bu yanlıştın bir kısmı tekrar edilmiş, bir kısmı düzeltilmiş veyahut icâzetnâmede bulunmayan isimler sened zincirinde verilmiş fakat kaynak gösterilmemiştir. Örneğin Naci Demirci tarafından hazırlanan “Abdurrahman Gürses ve Kıraat İlmi Eğitimindeki Yeri” isimli yüksek lisans tezinde Abdurrahman Gürses'in icâzetnâme isnadı verilmiş; 1937 tarih kaydı düşülen ve hocası Fehmî Efendî'den aldığı icâzetnâme kaynak gösterilmiş fakat icâzetnâmesinde bulunmayan Çelebi Efendî, Şaban Efendî ve Evliya Efendî ayrıca kaynak belirtilmeksizin sened zincirine eklenmiştir. İlâveten aynı çalışmada, Gürses, İstanbul Tarîki'nin bir temsilcisi olduğu halde Evliyâ Efendî'nin hocası ve İstanbul Tarîki'nin kurucusu olan ve bu senedi Nâsuriddîn et-Tablâvî'ye (ö. 1606) bağlayarak kopukluktan kurtaracak olan Ahmed el-Mesyerî isnâd zincirinde yer almamıştır.

Makalede, Abdurrahman Gürses'in hayatı -asıl konumuz olmadığından- kısaca yer alacaktır. Sened zincirinin takibi açısından icâzetnâme neşri tam metin olarak aktarılacak fakat -gerek olmadığından- icâzetnâmesinin tercümesi yapılmayacak, sadece içeriği hakkında bilgi verilecektir. Mevcut icâzetnâmeden hareketle Gürses'in isnâdı aktarılacak, ardından isnâddaki inkitâyâ dikkat çekilerek muttasıl sened gösterilecektir. Lakin burada özellikle belirtmek gerekir ki bu çalışma mevcut inkitâyâ yönelik giriş çalışması mahiyetindedir. Şüphe yok ki ilgili konunun makale dışında da ele alınması ve tespiti, mahtutatın aidiyeti, şahitler, daha eski ve sonraki icâzetnâmelerle karşılaştırma ile daha zengin kaynak kullanma vb. boyutlarla daha geniş bir çalışmaya yeniden konu olması bu makalenin eksik yönlerini tamamlayacaktır.

³¹ bkz. Fatih Çollak, *Reisu'l-Kurrâ Hendekli Hafız Abdurrahman Gürses Hocaefendi* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2002); Fatih Çollak, “Reisu'l-Kurrâ Hendekli Hafız Abdurrahman Gürses Hocaefendi'nin Hayatı”, 11 vd.

A. Reîsülkurrâ Abdurrahman Gürses'in Kısaca Hayatı ve İcâzetnâmesinin İçeriği

Reîsülkurrâ Abdurrahman Gürses'in hayatı ve kıraat alanındaki uzmanlığı makale, sempozyum ve lisansüstü tezler şeklinde akademik seviyede işlendiğinden burada aynı bilgilerin uzunca tekrarına lüzum görülmemiştir. Sadece konumuz gereği önemli olan bilgilerin sunumuyla yetinilecektir. Abdurrahmân Gürses, 1909 yılında Sakarya'nın Hendek ilçesinin Soğuksu köyünde dünyaya gelmiştir. On üç veya on dört yaşında hıfzını tamamlamış, ardından Hendek ilçesinde çeşitli hocalardan tâlim, tecvîd, sarf, nahiv ve fıkıh dersleri almıştır.³² Daha sonra İstanbul'a giderek medrese tahsili görmüş ve medreselerin kapatılmasıyla tekrar Hendek'e dönerek 1934 yılına kadar orada kalmıştır. 1934'te yeniden İstanbul'a giderek Üsküdar'a yerleşmiştir. Üsküdar Selimiye Camii İmam Hatibi Fehmî Efendî'den İstanbul Tarîki Sûfî Mesleği üzere kıraat-i aşere (aşere-takrîb) okumuş ve 1937'de eğitimi tamamlayarak aynı hocadan icâzet almıştır.³³

Gönenli Mehmet Efendî'den sonra 1991'de reîsülkurrâ unvanını alan³⁴ Abdurrahman Gürses,³⁵ çeşitli camilerdeki imam hatiplik görevinin yanında Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Haseki Eğitim Merkezi'nde 1976- 1998 yılları arasında ilm-i kıraat okutmuştur.³⁶ Burada yüzden fazla öğrenciye aşere-takrîb icâzeti veren Gürses'in bahsi geçen kurs dışında okuttuğu ve icâzet verdiği çokça öğrenci bulunmaktadır. Gürses'in öğrencileri arasında İsmail Biçer, Ramazan Pakdil, Fatih Çollak, Hafız Osman Şahin, Talip Akbal ve hâlihazırda reîsülkurrâ görevini deruhte eden Mustafa Demirkan bulunmaktadır. Hayatı boyunca Kur'an eğitimiyle meşgul olan Abdurrahman Gürses 10 Ağustos 1999 tarihinde vefat etmiştir.³⁷

Gürses, kendi döneminin önde gelen kâriflerinden sayılmakla birlikte esas olarak kıraat mirasının Osmanlı'dan günümüze intikalinde mühim bir

³² Naci Demirci, "Abdurrahman Gürses", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), Ek-1/493; Ayrıca bk. Çollak, *Reîsu'l-Kurrâ Hendekli Hâfız Abdurrahman Gürses Hocaefendi*, 6; Naci Demirci, *Abdurrahman Gürses'in Kıraat İlmi Eğitimindeki Yeri* (Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 21; Çollak, "Reîsülkurrâ Hendekli Hâfız Abdurrahman Gürses Hocaefendi'nin Hayatı (1909- 1999)", 14.

³³ Demirci, "Abdurrahman Gürses", Ek-1/493.

³⁴ Tayyar Altıkulaç, "Abdurrahman Gürses (1909- 1999)", *İslâm Araştırmaları Dergisi* 3 (1999), 309.

³⁵ Abdurrahman Gürses'in vefatından sonra bu vazifeyi Ahmed Arslanlar devralmıştır ve vefat tarihi 20 Eylül 2021'e kadar reîsülkurrâlık vazifesini ifa etmiştir. Bk. Abdullah Akyüz, "Osmanlı'dan Günümüze Reîsülkurrâlar", *İslâm Araştırmaları Dergisi* 36 (2021), 156.

³⁶ Çollak, *Abdurrahman Gürses Hocaefendi*, 17.

³⁷ Demirci, "Abdurrahman Gürses", Ek-1/493-94.

görev üstlenmiştir. Zira cumhuriyetin kurulması ve 1924'te medreselerin kapatılmasıyla Osmanlı'da kıraat eğitiminin verildiği dârulkurrâların işlevini karşılayacak yeni bir kurumun bulunmamasıyla kıraat eğitimi resmî manada kesintiye uğramıştır. Bireysel çabalarla korunmaya çalışılan bu miras, İstanbul Tarîki'nin İtilaf Mesleği ve Mısır Tarîki'nin Mutkin Mesleği son temsilcilerinin vefatıyla hasar almış ve şifahen aktarılması gereken bir ilim niteliği taşıdığından pratiğine artık imkân olmadığı için temsilcisi kalmamıştır. İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği ve Mısır Tarîki'nin Şeyh Atâullah Mesleği ise bireysel çabalarla devam ettirilmiştir. Bahsi geçen tarihlerde Şeyh Atâullah Mesleği daha ön planda olup Sûfî Mesleği çok daha az okutulmaktaydı. Dolayısıyla Sûfî Mesleği'nin nadir temsilcilerinden birisi olan Gürses, İstanbul Tarîki Sûfî Mesleği'nin devam etmesini sağlamış ve bunu sonraki nesillere aktararak bu ilmi birikimi hem teorik hem de pratik açıdan yok olmaktan kurtarmıştır.

Gürses'in icâzetnâmesinin muhtevasına gelince bu kısım da konumuzla doğrudan değil kısmen alakalı olduğundan icazetname tümüyle tercüme edilmeyecek ve içeriğine kısaca değinilecektir. Genel manada kıraat ilmine ait icâzetnâmelere benzer şekilde Gürses'in icâzetnâmesi de Allah'a hamd ile başlamaktadır. Bu hamd aşamasında Allah'ın kitabını kemale erdirmesi, bütün müdahalelerden koruması âyetler zikredilerek aktarılmaktadır. Kelime-i şehâdetin ilk kısmında, Allah'ın tekliği ve ortaklardan münezzeh olduğuna vurgu yapılmaktadır. Kelime-i şehâdetin ikinci kısmında ise Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kul, rasûl, mübelliğ ve mübeyyin olma özelliklerine dikkat çekilerek kendisine salât ve selâm, ailesine ve ashâbına, bu ilmin bize ulaşmasında katkısı bulunan tüm âlimlere dua edilmektedir. Akabinde Kur'an okumanın, okutmanın, bu ilmin, mütevâtir senedin gerekliliği ve önemine vurgu yapılarak konuya ilişkin âyet, hadis ve kelâm-ı kibârdan ifadeler nakledilmektedir. Sonra ilmi talep eden Gürses'in hocasına ulaşması ve Allah'a iltica ile bu yolu kat etme süreçleri aşamalarıyla aktarılmaktadır. Devamında Gürses'in ve babasının künyesi, memleketi belirtilerek bu ilmi alma, icâzeti hak etme, bunu hocasından talep etme; hocasının da bu isteğe öğrencisinin yetkinliğini belirterek olumlu cevap vermesi kısımları bulunmaktadır. Bu aşamada hocası Fehmî Efendî, kendisini tanıtarak okuttuğu kitapları ve kendisinin de bu ilmi, kimlerden ve hangi yollarla okuduğunu yani sened zincirini aktarmaktadır. Burada söz konusu icâzetin isnâdı, zincirin ilk kaynağı Allah'a (c.c.) varıncaya kadar tüm isimler ve okutulan bazı kitaplar belirtilerek zikredilmektedir. Isnâd zinciri tamamlanınca Fehmî Efendî'nin öğrencisine uzunca duası, nesebi, künyesi, memleketi, icâzetin verildiği tarih ve mühür kısmıyla icâzetnâme

sonlandırılmaktadır.

B. Reîsülkurrâ Abdurrahman Gûrres'in İcâzetnâme Neşri

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى انزل على عبده كتابا : لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا احصاها³⁸ ولا حبة في ظلمات الارض ولا رطبا ولا يابسا³⁹ الا جمعها وحواسها لا يأتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه تنزيل من حكيم حميد⁴⁰ انزله على سبعة احرف تسهلا وتيسيرا على قارئه اى وقت يريد نشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له الذى اعجز بأقصر سورة منه مصاقع البلغاء وابهت بسحر حلاله عقول الفصحاء ونشهد ان سيدنا محمدا المبعوث بأوامره ونواهيته المعرب عن بيان بلاغته ومعانيه صلى الله عليه وعلى اله الذين نقلوا القرآن عنه شفاها⁴¹ ولم يزل ينقل الينا عن جماعة لا يتناهى⁴² ورضى الله تعالى عن العلماء العاملين وجميع أئمة الدين ومشايخنا ووالدينا والقراة اجمعين

اما بعد فان العلوم لا سيما (علم) القراءات اشرف المارب واعلاها واطيب المكاسب وازكاها ومن اجل ذلك علم القرآن الكريم فانه اصل الدين القويم والشرع المستقيم وقد ورد في فضله وشرف اهله من الآيات فمما ورد من الآيات البينات عموما قوله تعالى : يرفع الله الذين امنوا منكم والذين اتوا العلم درجات⁴¹ وخصوصا قوله تعالى : ان الذين يتلون كتاب الله واقاموا الصلوة وانفقوا مما رزقناهم سرا وعلانية يرجون تجارة لن تبور ليوفيههم اجرهم ويزيدهم من فضله انه غفور شكور⁴² ومن الاخبار ما رواه الخطيب عن انس بن مالك رضى الله عنه ان النبي صلى الله عليه وسلم قال : آل القرآن اهل الله⁴³ وقال فيما روى عن انس بن مالك رضى الله عنه : افضل العبادة قراءة القرآن⁴⁴ وقال عليه الصلاة والسلام : مثل المؤمن

³⁸ el-Kehf 18/49.

³⁹ bkz. el-En'âm 6/59.

⁴⁰ Fussilet 41/42.

⁴¹ el-Mücâdele 58/11.

⁴² Fâtır 35/29-30.

⁴³ Hadisin aslı الله اهل القرآن هم اهل الله şeklindedir. bkz. İbn Mâce, *es-Sünen* (Beyrût: Dâru'l-Marife, 1996), "Mukaddime", 16; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd* (Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1991), 3/ 128, 242.

⁴⁴ Muttakî el-Hindî, *Kenzu'l-ummâl fî suneni'l-akvâl ve'l-ef'âl* (Beyrût: Bekrî Hayyân, 1979), 1/511.

الذي يقرأ القرآن كمثّل الاتّرجة ريحها طيب وطعمها طيب⁴⁵ الحديث ﴿﴾ وفي البخاري عنه صلى الله عليه وسلم : ان هذا القرآن انزل على سبعة احرف فاقرءوا ما تيسر منه⁴⁶ ﴿﴾ وروى ابن ماجة عن سعد رضى الله عنه قال : خياركم من تعلم القرآن وعلمه⁴⁷ ﴿﴾ وفي مسلم عن ابن عباس رضى الله عنهما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : اقرأني جبريل القرآن على حرف فلم ازل استزيده فيزيدني حتى انتهى الى سبعة احرف⁴⁸ ﴿﴾ وروى الشيخان : الماهر بالقرآن مع السفارة الكرام البررة⁴⁹ ﴿﴾ هذا وقد اختص الله به هذه الامة المحمدية ببقاء اتصال الاخذ والاسناد ﴿﴾ حفظا للشريعة المطهرة الى يوم التناد ﴿﴾ قال عبد الله بن المبارك : الاسناد من الدين ﴿﴾ وعن ابي هريرة رضى الله عنه مرفوعا : من سلك طريقا يلتمس فيه علما سهل الله له طريقا الى الجنة⁵⁰ ﴿﴾ والاجماع على ان السبعة متواترة وما زاد الى العشرة كذلك على الصحيح ﴿﴾ فاني والله الحمد والمنة بدأت بالبسملة قائلا : رب يسر ﴿﴾ وتعلمت القرآن العظيم في الصبح والسماء داعيا : لا تعسر ﴿﴾ وختمت وحفظت ما يتعلق به من التجويد والاداء مناجيا : رب تمم بالخير ﴿﴾ لأنه الذكل لذيد اعز واعلى من كل عزيز ﴿﴾ وبعد حفظي الكتاب الكريم والذكر الحكيم ﴿﴾ ابتدأت بقراءة مفردات الوجوه بالإتقان والتفرس ﴿﴾ والتعلم والتدريس ﴿﴾ ثم جمعت القراءات السبعة من طريق الشاطبية⁵¹ والتيسير⁵² ﴿﴾ والعشرة من طريق الدرة⁵³ والتحجير⁵⁴ ﴿﴾ وختمت ختما كاملا مع

⁴⁵ Buhârî, "Et'ime", 30; "Fezâilü'l-Kur'ân", 17; "Tevhîd", 36; Müslim b. Haccâc, *el-Câmi'u's-Sahîh* (Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1992), "Müsafirîn", 243.

⁴⁶ Buhârî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 5, 27; "Tevhîd", 53.

⁴⁷ Buhârî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 21; Tirmizî, *el-Câmi'u's-Sahîh* (b.y: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, ts.), "Sevâbu'l-Kur'ân," 15; İbn Mâce, "Mukaddime", 16; Abdullâh b. Abdîrahmân ed-Dârimî, *es-Sünen* (Beyrût: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1407), "Fedâilu'l-Kur'ân", 2.

⁴⁸ Müslim, "Salâtu'l-Müsafirîn", 272; benzer hadis için bk. Nesâî, *es-Sünen* (Kâhire, Mustafa el-Babî el-Halebî, 1964), "İftitâh", 38; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/ 128; el-Hindî, *Kenzu'l-ummâl*, 2/604.

⁴⁹ Buhârî, "Tevhîd", 52; Müslim, "Salâtu'l-Müsafirîn", 272; Ayrıca bk. Tirmizî, "Fezâilu'l-Kur'ân", 13; Ebû Dâvûd es-Sicistânî, *es-Sünen* (Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1971), "Vitr", 14.

⁵⁰ Müslim, "Zikr", 39. Ayrıca bk. Buhârî, "İlim", 10; Tirmizî, "İlim", 10; Ebû Dâvûd, "İlim", 1; İbn Mâce, "Mukaddime", 17.

⁵¹ Kâsım b. Firrûh eş-Şâtûbî'nin *eş-Şâtûbiyye'si* çerçevesinde kırâat-i seb'ayı okumayı içermektedir.

⁵² Ebû Amr ed-Dânî'nin *et-Teyisr fi'l-kırâati'l-se'b'i* çerçevesinde kırâat-i seb'ayı okumayı içermektedir.

⁵³ İbnü'l-Cezerî'nin *ed-Dürretü'l-mudiyye fi'l-kırâati's-selâseti'l-merdiyye'sini* kaynak eser kabul etmeyi içermektedir.

⁵⁴ İbnü'l-Cezerî'nin *Tahbîru'l-Teyisr*'ini kaynak eser kabul etmeyi içermektedir.

الشروط التي صارت بين الأئمة متداولة ﴿﴾ ثم قرأت العشرة بما تضمنته الطيبة⁵⁵ وتقريب النشر الكبير⁵⁶ ﴿﴾ من أول القرآن الى آخره ﴿﴾ بعناية الملك القدير ﴿﴾ وبفيضه العميم الكثير ﴿﴾ على شيخ العالم الفاضل والحبر الواصل الكامل الذي هو وحيد عصره في علم القراءة والدراسة ﴿﴾ وناشر الوجوه السبعة والعشرة بالفهم والكياسة ﴿﴾ المتقرب الى الله بالتقريب والرواية ﴿﴾ كاشف خبايا الاتقان بالتعلم والدراية ﴿﴾ المجاهد في سبيل الله بحسب الطاقة ﴿﴾ والمتوسل الى رضا ربه بكل الطاعة ﴿﴾ حتى اتفق الخواص والعوام على ولايته وشهد الشاهدون على كرامته أعنى به والدى وجدى وسيدى مولانا الفاضل ومولى الافاضل زبدة الاخيار ونزهة الابرار ﴿﴾ السيد الحاج خواجه حسين صبري افندي ابن ابراهيم الاسبارطه وى ﴿﴾ عليه رحمة الملك القوى ﴿﴾ الامام الاول بجامع السليمية في مدينة اسكدار ﴿﴾ صانها الله عن الآفات والاكدار ﴿﴾ جعل الله مضجعه مورد الانوار ﴿﴾ آناء الليل واطراف النهار ﴿﴾ وافاض علينا بره وفيضه وعلى جميع المسلمين الابرار ﴿﴾ بجاه المصطفى واله الاخيار ﴿﴾ فلما ختمت اذن لي واجازنى بما أجاز له مشايخه بالشرط المعتر عند اهل الاثر ﴿﴾

وهو اخذ القراءات السبعة من طريق الشاطبية والتيسير ﴿﴾ والعشرة من طريق الدرة والتحرير ﴿﴾ على الشيخ الفاضل الخطير ﴿﴾ الناصب نفسه لتعليم القرآن بالسعي الوفير ﴿﴾ بجامع السلطان بايزيد ولي ﴿﴾ طلبا لاكتساب الاجور الحسنة زهاء عشرين سنة ﴿﴾ اعني به الشيخ الحاج حسين ابن الحاج حمزة الشهير بين اخوانه بالعيشي ﴿﴾ اطار الله روحه بحبوة الجنان والحواشي ﴿﴾ ثم نوى الشيخ المزبور الى حج بيت الله الحرام ﴿﴾ فبعد اداء الحج عزم الى المدينة المنورة شرفها الله تعالى الى يوم القيامة لزيارة روضة سيد الانام ﴿﴾ ثم عاد الى مكة المكرمة واقام فيها على طريق المجاورة الى اخر عمره ﴿﴾ ثم ارتحل فيها الى لقاء ربه ﴿﴾ رحمه الله تعالى وجعل انيسه في قبره القرآن ﴿﴾ واکرمه بالدرجات العاليات في غرف الجنان ﴿﴾ ثم ذهب الى مجلس الاستاذ المجود للفرقان الذي نال من القرآن بلطف الله العميم الحظ العظيم والنصيب الجسيم ﴿﴾ المولى الفاضل الفهيم الشيخ السيد محمد سليم ﴿﴾ اكرمه الله تعالى في جنات النعيم ﴿﴾ الامام الاول بجامع النور عثمانية ﴿﴾ وقرأ العشرة بما تضمنته الطيبة وتقريب النشر الكبير من أول القرآن الى آخره

⁵⁵ İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr ve Takrîbü'n-neşr* isimli eserlerini temel kaynak edinmeyi içermektedir.

⁵⁶ İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibe* isimli eserini temel kaynak kabul etmeyi içermektedir.

بعناية الملك القدير ﴿﴾ فلما ختم اذن له واجازه بما أجاز له مشايخه الذين اخذ منهم روح الله روحهم وجعل الجنة مثواهم ﴿﴾ منهم الشيخ السيد الحاج مصطفى افندي الامام الاول بجامع الهداية العريف بين اخوانه بموقت افندي والشيخ عمر بن خليل البولوى رئيس مشايخ القراء بدار الخلافة العلية حفظه الله عن الآفات والبلية ﴿﴾ المدعو بين اخوانه بقره حافظ البستاني ﴿﴾ عليه رحمة المعطي الاحاني ﴿﴾

وهو قرأ على الشيخ الكامل العلى الخطيب بجامع السلطان بايزيد ولي عامله الله بلطفه الخفي والجلي ﴿﴾ وهو الشيخ المدقق والحبر المحقق الحاج حسن الفهمي الوديني ابن الحسن البسنوى ﴿﴾ نور الله مرقده وفي وسط الجنان ارقده ﴿﴾ فلما بلغ الى سورة يونس عليه السلام قصد الشيخ المزبور الى حج بيت الله الحرام ﴿﴾ واذن له مع سائر تلاميذه بالذهاب الى شيخه واستاذة للقراءة عليه والاخذ لديه ﴿﴾ وهو الشيخ المبرور والاستاذ المغفور رئيس مشايخ القراء المتفق على فضله بلا مرء ﴿﴾ الحبر الكامل والسند الفاضل المتقن المدقق والمتفطن المحقق الحاج حسن بن الحاج على الوديني ﴿﴾ عليه رحمة الملك الغنى ﴿﴾ فقرأ ذلك المولى من سورة يونس الى آخر القرآن على الشيخ المشار اليه ﴿﴾ واتم تلك الختمة لديه ﴿﴾ ثم قرأ العشرة عليه في ختمة كاملة من طريق الدرة والتحبير ﴿﴾ ثم في ختمة اخرى من طريق الطيبة والنشر الكبير على طريقتين ﴿﴾ طريقة العراقيين والمغاربة ﴿﴾ ثم قرأ عليه طريق التناسب اعنى الترتيب المسمى بالماهر ﴿﴾ الذي حسنه ورونته ظاهر عند اولى النهى وباهر ﴿﴾ والاربعة العشر من طريق القباقي على طريق الرواية ﴿﴾ وقصيدة ابن الجزري المسماة بالنهاية ﴿﴾ ولطائف الاشارات للقسطلانى ﴿﴾ مع بعض من مضمناتهما ليست بمتواترة من اجل مخالفتها للمصحف العثماني ﴿﴾ واذن له كما اجازه مشايخه الذين اخذ منهم ﴿﴾ طاب الله ثراهم وجعل الجنة مثواهم وجمعنا في غرف الجنان معهم ﴿﴾

وهم الشيخ احمد الصوفي القسطموني ﴿﴾ قرأ عليه السبعة وفتحجي افندي ﴿﴾ والامام علي افندي ﴿﴾ وأخوه خليل افندي ﴿﴾ والسيد محمود افندي ﴿﴾ من السبعة والعشرة بما يسر الله تعالى ﴿﴾ ثم اخذ هو عن الشيخ الحاج محمد النعمي الشهير بابن الكتاني ﴿﴾ العشرة من طريق الدرة ومن طريق الطيبة ﴿﴾ وهو اخذ القراءات عن الشيخ الحاج حسين ابن الحاج مراد الارضرومي ﴿﴾ وهو اخذ عن شيخ القراء والمحدثين استاذ المهرة والمجودين الشيخ علي المنصوري نزيل قسطنطينية ﴿﴾ وهو عن أئمة الهدى واعلام الدين شيوخ مشايخ القاهرة محمد البقري والسلطان

المزاحي ❖ والنور علي الشبراملسي ❖ وأخذ الشيخ السلطان المزاحي ❖ عن الشيخ سيف الدين الفضالي ❖ وهو أخذ عن الشيخ شحادة اليميني ❖ وأخذ محمد البقري والشبراملسي عن عبد الرحمن اليميني ❖ وهو عن والده الشيخ شحادة عن ناصر الدين الطبلاوي⁵⁷ ❖ عن القاضي زكريا الانصاري ❖ عن العقبى والنويري والقلقيلي وفخر الدين الضرير ❖ وهم عن امام القراء والمحدثين والشيخ الاستاذين علم الهدى واليقين شمس الدين محمد بن محمد بن محمد بن يوسف الجزري ❖ رحمه الله ونفعنا الله تعالى ببركة علومه في الدنيا والاخرة ❖

وهو قرأ على جماعة منهم التقي الورع الصالح المتقن ابو محمد عبد الرحمن بن احمد بن علي البغدادي ثم المصري ❖ وهو قرأ على الامام ابي عبد الله محمد ابن عبد الخالق المصري المعروف بابن الصائغ ❖ عن الشيخ ابي الحسن علي بن شجاع بن سالم العباسي الشافعي صهر الشاطبي ❖ وهو عن ولي الله بلا دفاع ابي القاسم وابي محمد القاسم بن فيره ابن خلف بن احمد الشاطبي الرعيني الضرير ❖ على ابي الحسن علي بن هذيل ❖ وهو على ابي داود سليمان ابن ابي القاسم الاموي ❖ وهو على امام القراء عثمان بن سعيد ابي عمرو الداني عن ابي الفتح فارس بن احمد الضرير عن عبد الباقي بن الحسن عن ابراهيم بن عمر عن ابن بويان عن ابن الاشعث عن ابي نشيط عن قالون عن نافع المدني عن ابي جعفر يزيد بن القعقاع وعبد الرحمن بن هرمز الاعرج ومسلم بن جندب وشيبة بن نصاح ❖ وأخذ الاعرج عن ابن عباس ❖ وهو عن ابي بن كعب الخزرجي ❖ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم عن امين الوحي جبريل عليه السلام وهو تلقاه عن رب العزة جل جلاله وعظمت آلاءه ❖

وبقية اسانيد القراء العشرة مبسوبة في النشر الكبير فليراجع ثمة ❖ ثم ان الله تبارك وتعالى وفقني بنشر القراءات الشريفة واقراءها لطالبيها على شروط اخذي من المشايخ الكرام والاساتذة الفخام من وقت الاجازة الى هؤلاء الايام ❖ حتى جاءوا الى ❖ واجتمعوا لدى وقرؤا على ❖ منهم من افيض عليه فيوضات الرحيم الرحمن ❖ وفتح عليه فتوحات الملك المنان ❖ حتى اعتنى باقتناء ثمار وجوهرات القرآن وصرف فيها من نفائس عمره برهة من الزمان ❖ واحرز منها حظا عظيما ونصيبا جسيما بعناية ربنا المستعان ❖ اعنى به قرعة عيني وولد قلبي وروحي ابن السعيد حافظ عبد الرحمان طول الله عمره وزاد فيضه وجعله فائقا بين الاماثل والاخوان ❖ وكشف همه

⁵⁷ İnkıtânın bulunduğu bölüm.

بحرمة سيد بني عدنان ❖❖

فانه لما علم ان علم القراءات علم شريف وفن لطيف لا يظفر به الا من هو في الفصاحة ماهر ولا يصل اليه الا من هو في افق البلاغة زاهر ❖❖ فبادر في تحصيله ليدخر من كنوزه بأجود الذخائر وينال من معادن رموزه باخلص الجواهر حتى جاء بعد حفظ القرآن العظيم الى هذا الفقير الراجي غفو ربه القدير ❖❖ فبدا بمفردات الوجوه وقرأ على السبعة من طريق الشاطبية والتيسير ❖❖ والعشرة من طريق الدرة والتحبير ❖❖ وختم ختمة كاملة كما هو معتاد بين الأئمة العاملة ❖❖ ثم ختم ختمته اخرى بمضمن الطبية وتقريب النشر الكبير بالجد والسعي الوفير ❖❖ فلما اتم طلب مني الاجازة بما اجازني به مشايخي الكرام ❖❖ واساتيدي الفخام ❖❖ من الاقراء ذوى الافهام ❖❖ والافادة للطالبيين لوجه الله الملك العلام ❖❖ وان يجيز بذلك لمن يراه من المستعدين والاخذين من الطلبة الكرام ❖❖ فأجزته بذلك لما علمت له من الاقتدار على ما هنالك طلبا لمرضات الله تعالى ❖❖ ووصيته فيما قرأ على وتلقاه مني بشرط ان لا يتخطأه ولا يخلطه بسواه اجازة صحيحة مقرونة بالنية والتلفظ ❖❖ مشحونة بالتحرز والتحفظ ❖❖ ولنذكر بعض الفوائد والوصايا ❖❖ منها ما اخرجه ابن السني عن ابي الدرداء رضى الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : من قال حين يصبح وحين يمسي حسبي الله لا اله الا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم سبع مرات كفاه الله ما اهمه من ⁵⁸ الدنيا والاخرة ❖❖ واخرج النسائي في عمل اليوم والليلة بسنده الى عائشة رضى الله عنها وعن ابويها انها قالت: ما جلس رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم مجلسا ولا تلا قرآنا ولا صلى صلاة الا ختم ذلك بكلمات ❖❖ قلت يا رسول الله اراك ما تجلس مجلسا ولا تتلو قرآنا ولا تصلي صلاة الا ختمت بهؤلاء الكلمات ❖❖ قال : نعم من قال خيرا كن طابعا له على ذلك الخير ومن قال شرا كانت كفارة ❖❖ سبحانهك اللهم وبحمدك استغفرك واتوب اليك ⁵⁹ ❖❖ واخرج الحافظ ابو محمد الحسن عن ابي هريرة رضى الله عنه انه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : من اتى منزله فقرأ الحمد لله وقل هو الله احد نفى الله عنه الفقر وكثر خير بيته حتى يفيض على جيرانه صدق رسول الله ❖❖

⁵⁸ Hadisin aslında “أمر” kelimesi bulunmaktadır ve şeklindedir. bkz. Tirmizî, “Dua”, 29; “Kıyâme”, 8.

⁵⁹ Bu haliyle aktarılan hadise kaynaklarda ulaşılamamıştır. Benzer hadisler ise şöyledir: سبحانهك اللهم وبحمدك Tirmizî, “De’âvât”, 39; سبحانهك اللهم وبحمدك Ebû Dâvûd, “Edeb”, 27.

ومن الوصايا ان لا يطلب العلم الا لله وان لا يتخذ سبيلا للأمر المنهى عنها شرعا كظهور الصيت والسمعة ❖ وان لا يكون للقارئ في قراءته التفات الى غير الله تعالى ❖ فان من عمل لغير الله تعالى او قصد غير الله خسر ما عمل وكان عمله حجة عليه وان لا يعتمد في الرزق الا على الله ❖ وذكر شيوخي ان في العلم الغنى عن ما سوى الله وفي القرآن الغنى عن كل شيء حتى عن النفس ❖ وذكروا لي ايضا ان القارئ لا يكون قارئاً حقيقة حتى يغيب عند قراءته عن الكون كله ❖ فان لم يمكنه ذلك فليقرأ قراءة خائف من طرد ربه عز وجل فحيتئذ لا يراي احد من الناس في قراءته لقوة سلطان الخوف على قلبه ❖ ومن لم يكن كذلك في قراءته فقرأته غير نافعة له عند الله فان الله تعالى اغنى الشركاء ❖ وسالت ان لا ينساني وأبوي واقربائي واحبائي وجميع شيوخي من صالح دعواته في خلواته وجلواته وعقيب ختماته وصلواته والله يقول الحق وهو يهدي السبيل ❖

هذه صورة اجازتي وسندي في وجوه القرآن لولدنا المعنوي الحافظ عبد الرحمن ابن الحافظ محمد سعيد الهندقي ❖ زين الله حاله الديني والديني ❖ وانا المتمسك بأذيال كافة القراء ❖ احقر الوري وأضعف الضعفاء السيد حافظ حسن فهمي الاسكداري ابن الحافظ اسماعيل حقي القسطنطيني ❖ الامام الاول والخطيب بجامع السلطان سليم خان الثالث ❖ غفر الله لي ولوالدي ولعامة المسلمين ❖ وقد صدرت هذه الاجازة سنة ست وخمسين وثلثمائة وألف وصلى الله على محمد وآله اجمعين ❖⁶⁰

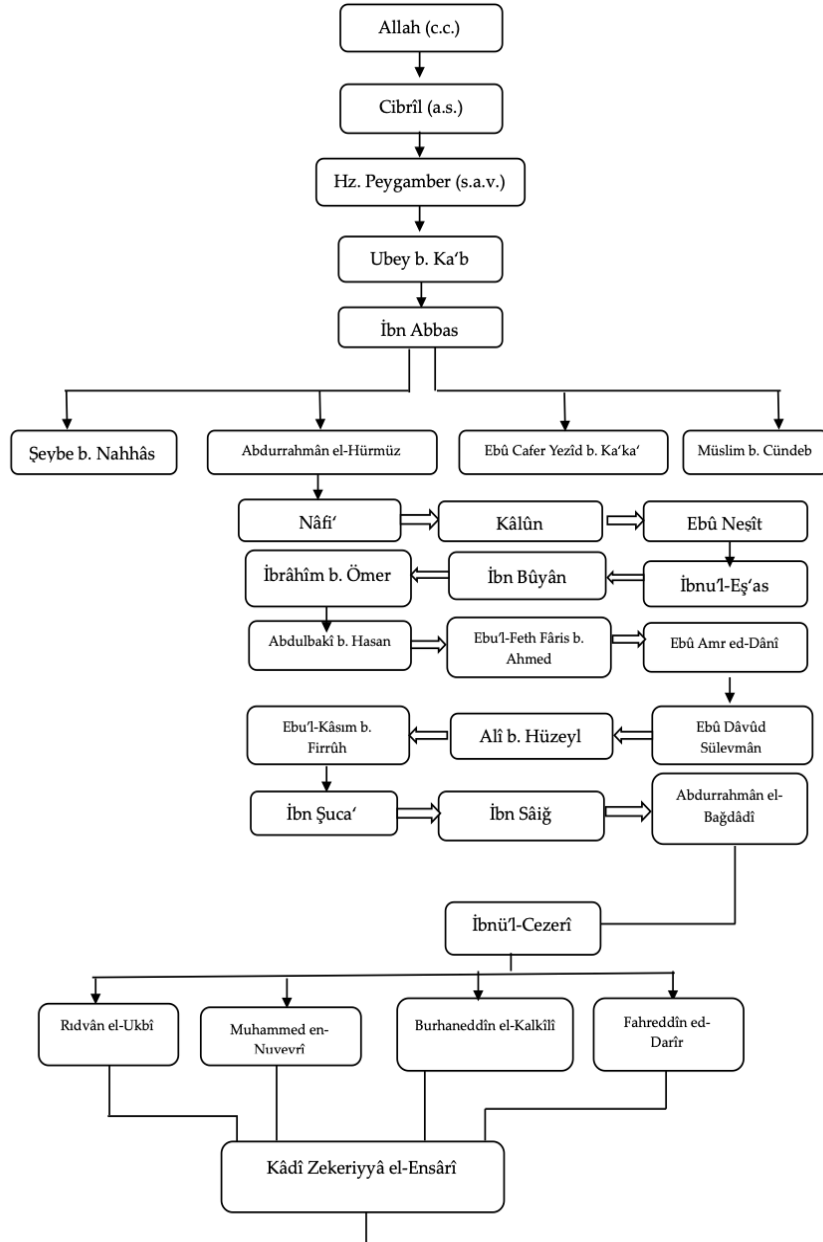
C. Reîsülkurrâ Abdurrahman Gûrres'in İsnâdı ve Senet Zincirindeki İnkîât'

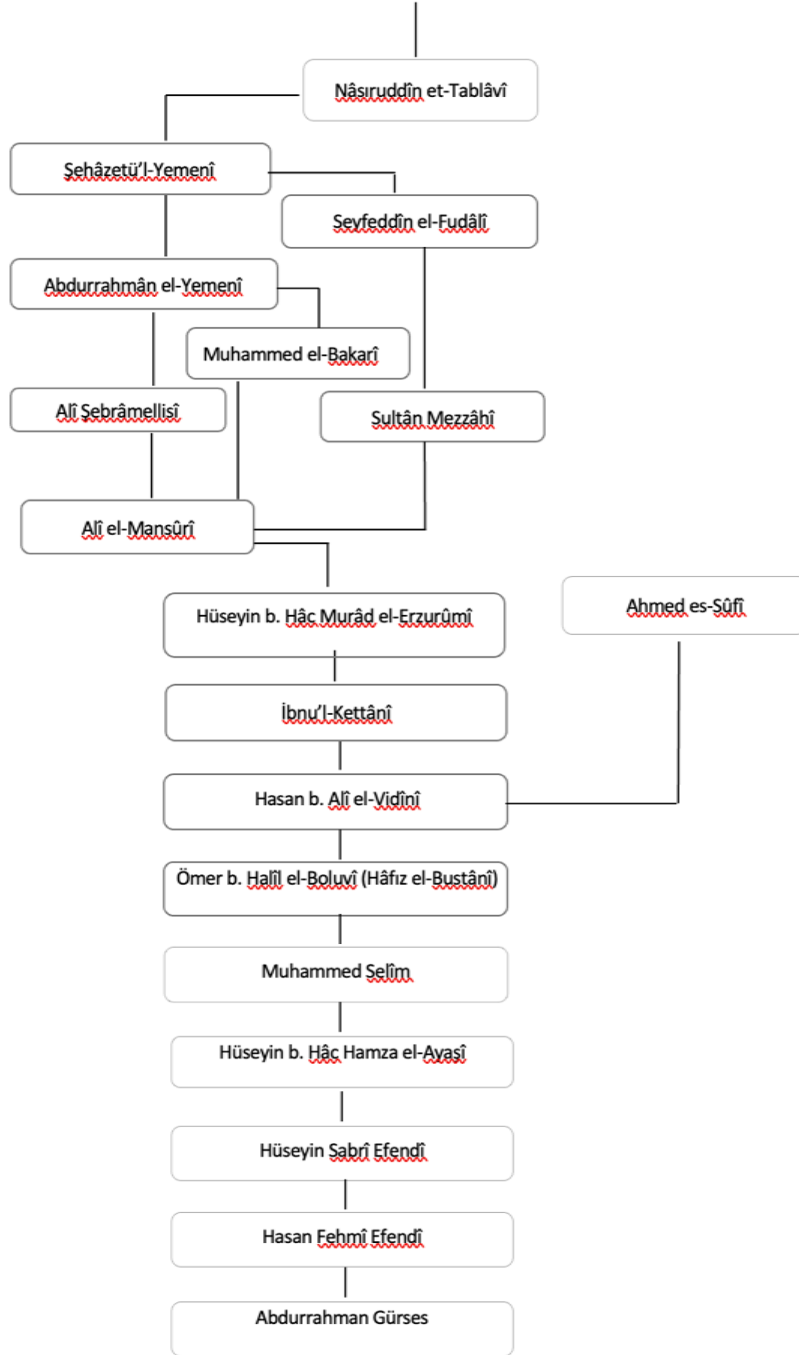
Bu başlık altında Abdurrahman Gûrres'in isnâdı, metinde isimlerin arka arkaya sıralanması şeklinde değil takibini kolaylaştırmak amacıyla şema şeklinde verilecektir. Bu şemaya göre isnâd, Allah'la (cc) başlamakta ve senedin sonunda yer alan Gûrres ile son bulmaktadır. Şemanın ilk sayfasında kıraat icâzetlerinin çoğunda bulunan isimler zikredilmektedir. İlk sayfa verilirken Gûrres'in icâzetnâmesine sadık kalınmış ve orada yer alan kurrânın, kıraat ilmi tarihi ve farklı kıraat ilmi icâzetnâme örneklerinden hareketle malum olan diğer hoca ve öğrencilerine değinilmemiş, onlar şemada gösterilmemiştir. Ayrıca ilk sayfadaki isimler malum olduğundan tasarruf amacıyla bazen yan yana okların takibiyle aktarılmıştır. İsnâd şemasının ikinci sayfasında da icâzetnâmeye sadık kalınmış fakat aynı

⁶⁰ Bu icâzetnâme Talip Akbal arşivinden aktarılmıştır. (Tarih 10.01.2024)

kişinin ders aldığı farklı hocaların zikri, silsileyi etkilemediği için şemada gösterilmemiştir. Zira şemanın ikinci sayfası inkitânın bulunduğu bölümdür ve daha net aktarılabilmesi için sade olmasına özen gösterilmiştir. Bu çerçevede isnâdın şeması şu şekildedir.

Şekil 1. Abdurrahmân Gürses'in İcazetnâmesinde Yer Alan Isnâdın Şeması

Yukarıda aktarılan isnâd şemasına göre Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesindeki inkitâ', İstanbul Tarîkî'nin temsilcilerinden biri ve Sûfî

Mesleği'nin kurucusu olan Ahmed es-Sûfî'nin kıraat aldığı hocasının eksikliğiyle başlamaktadır. İlaveten Ahmed es-Sûfî'yi Nâsiruddîn et-Tablâvî'ye bağlayacak olan üç nesil yine sened zincirinde yer almamaktadır. İcâzetnâme neşrinde Ahmed es-Sûfî, Hasan b. Alî el-Vidî'nin hocası olarak zikredilmiştir fakat onun kıraati kim/kimlerden ahzettiği zikredilmemiştir. Esasen bu durum isnâdda İstanbul Tarîki'nin kurucusunun ve ona varıncaya kadar olması gereken diğer silsilenin eksik olması ve İstanbul Tarîki'nin bir temsilcisi olan Gürses'in de senedinin muttasıl olmaması anlamını taşımaktadır.

D. Muttasıl Sened

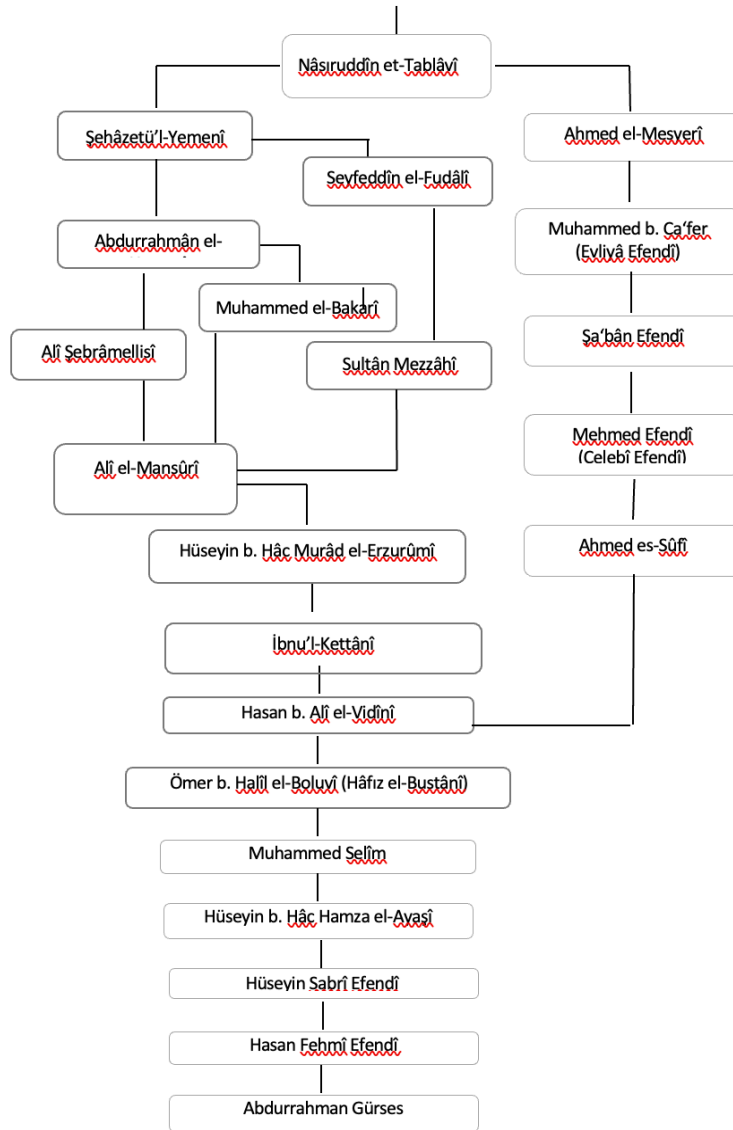
Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesi esas alındığında munkatî' gibi görünen bu isnâd, esasen İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği'ne ait isnâdı aktaran daha eski ve alanda meşhur kaynaklara müracaat edildiğinde muttasıl olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum ise icâzetnâmedeki inkitânın sehven yani icâzet veren bir hocanın aradaki üstatları yazmayı unutması veya atlaması sebebiyle gerçekleştiği anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle bu inkitâ' pratikte değil sadece icâzetnâme üzerinde yazıda olmuştur. Zira aynı isnâdı aktaran daha eski kaynaklar ve icâzetnâmeler, Ahmed es-Sûfî'nin hocasını ve senedi Ahmed el-Mesyerî'ye bağlayacak diğer isimleri de zikrederek isnadı muttasıl bir şekilde vermektedirler. Dolayısıyla bu eksiklik, Gürses'le aynı tarîk ve mesleğe ait inkitâyı içeren icâzetnâmelerin geçersiz ve munkatî' oldukları anlamını taşımamaktadır. Girişte de belirtildiği üzere bu inkitâ', icâzetnâmeyi kaleme alan müstensihnin sebk-i kalemi niteliğindedir. Şu durumda İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği'ne ait icâzetnâmelerdeki inkitâ', aradaki isimler yeni icâzetnâmelere eklendiğinde yazıdaki eksiklik de tamamlanmış olur. Şunu da belirtmek gerekir ki inkitânın ne zaman ve kimin icâzetnâmesinde başladığı maalesef tespit edilememiştir. Gürses'in hocası Fehmi Efendî'nin icâzetnâmesine ulaşılmış, kopukluğun orada da bulunduğu görülmüştür. Fakat onun hocası Hüseyin Sabri Efendî'nin icâzetnâmesine ulaşamamıştır.

Yukarıda aktarılanlar çerçevesinde İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği'ne ait isnâdı aktaran daha eski kaynaklara göre Ahmed es-Sûfî'nin hocaları ve muttasıl sened şöyle sıralanmaktadır: Ahmed es-Sûfî, Mehmed Efendî'den (Çelebi Mehmet); o Şaban Efendî'den; o Muhammed b. Ca'fer'den (Evliyâ Efendî); o da Ahmed el-Mesyerî'den (İstanbul Tarîki'nin kurucusu); o da Nâsiruddîn et-Tablâvî'den ahzetmiştir.⁶¹ Bu silsilede Sûfî Mesleği'nin temsilcisi Ahmed es-Sûfî ile İstanbul Tarîki'nin kurucusu Ahmed el-Mesyerî

⁶¹ Emîn Efendî, *Zühru'l-erîb*, vr. 214b; Emîn Efendî, *Umdetü'l-hullân*, 6.

arasında üç halka bulunmaktadır. Oysa burada zikredilen üç halka ve İstanbul Tarîkî'nin kurucusu Ahmed el-Mesyerî, Gürses'in icâzetnâmesinde yer almamaktadır. Bu çerçevede icâzetnâmede bulunmayan bu dört halkayı Gürses'in icâzetnâmesine eklediğimizde muttasıl senedin şeması şu şekilde olmaktadır. Aşağıda verilecek muttasıl şemanın dayandırıldığı el yazması kaynak makalenin sonunda ekler bölümünde verilecektir.

Şekil 2. Abdurrahman Gürses'in Muttasıl Senedinin Şeması

Buradaki şemada, yukarıda şema ile verilen senedin ilk sayfası yani et-Tablâvî'ye kadar olan sened aynı ve muttasıl olduğundan ilk sayfa tekrar verilmemiştir. Sadece et-Tablâvî'den itibaren kopmalar başladığından ilk şemada gösterilen ikinci sayfa, buraya yansıttığımız şekliyle muttasıl şema olarak tekrar aktarılmıştır.

Gürses'in icâzetnâmesine bu ilavenin yapılması ve bağlantının sağlanabilmesi için icâzetnâme neşrinin bir kısmı yeniden yazılabilir ve kısa bir ilaveyle inkitâ' olan bölüm metne eklenerek kopukluk giderilmiş olabilir. Kopukluğu izale edebilecek bir metin denemesinin burada verilmesi uygun olacaktır. Bu denemenin net olabilmesi için orijinal icâzetnâmede kopukluğun bulunduğu yerden önceki paragraf ve Hasan b. Alî el-Vidî'nin hocası Ahmed es-Sûfî'nin geçtiği bölüm burada tekrar verilecektir. Akabinde ise Ahmed es-Sûfî'nin hocalarının zikredildiği ve onun senedini et-Tablâvî'ye bağlayan bölüm zikredilecektir. Bu doğrultuda eski ve bu ilmin aktarımında kullanılan temel kaynakların referansıya Ahmed es-Sûfî'nin ders aldığı hocalarının da zikredildiği bir metin denemesi şu şekilde olabilir:

وهم الشيخ احمد الصوفي القسطنموني ﴿﴾ قرأ عليه السبعة وفتحجي افندي ﴿﴾ والامام علي افندي ﴿﴾ وأخوه خليل افندي ﴿﴾ والسيد محمود افندي ﴿﴾ من السبعة والعشرة بما يسر الله تعالى ﴿﴾ ثم اخذ هو عن الشيخ الحاج محمد النعمي الشهير بابن الكتاني ﴿﴾ العشرة من طريق الدرة ومن طريق الطيبة ﴿﴾ وهو اخذ القراءات عن الشيخ الحاج حسين ابن الحاج مراد الارضرومي ﴿﴾ وهو اخذ عن شيخ القراء والمحدثين استاذ المهرة والمجودين الشيخ علي المنصوري نزيل قسطنطينية ﴿﴾ وهو عن أئمة الهدى واعلام الدين شيوخ مشايخ القاهرة محمد البقري والسلطان المزاحي ﴿﴾ والنور علي الشبراملسي ﴿﴾ وأخذ الشيخ السلطان المزاحي ﴿﴾ عن الشيخ سيف الدين الفضالي ﴿﴾ وهو أخذ عن الشيخ شحادة اليمني ﴿﴾ وأخذ محمد البقري والشبراملسي عن عبد الرحمن اليمني ﴿﴾ وهو عن والده الشيخ شحادة عن ناصر الدين الطبلاوي ﴿﴾ عن القاضي زكريا الانصاري ﴿﴾ عن العقبي والنويري والقلقيلى وفخر الدين الضيرير ﴿﴾ وهم عن امام القراء والمحدثين والشيخ الاستاذين علم الهدى واليقين شمس الدين محمد بن محمد بن محمد بن يوسف الجزري ﴿﴾ رحمه الله ونفعنا الله تعالى ببركة علومه في الدنيا والاخرة ﴿﴾⁶²

وقرأ (الحاج حسن بن الحاج الوديني) أيضاً على الشيخ أحمد الصوفي على الشيخ محمد

⁶² Burada verilecek metnin ilk paragrafı orijinal icazetnameden alınmıştır. Alt kısımdaki koyu renkle yazılan metin ise eklenen metindir.

افندي الشهير بجلبى أفندي ❖ وهو على الشيخ شعبان أفندي ❖ وهو على الشيخ محمد بن جعفر المعروف باوليا أفندي ❖ وهو على الشيخ أحمد المسيري المصري ❖ وهو عن ناصر الدين الطباوي ❖⁶³

Koyu renkle yazılan ilave metin mevcut metne direkt eklenebileceği gibi Hasan b. Alî el-Vidî'nin ders aldığı bölüm tamamlandıktan sonra yeni metnin başına, Arap Yarımadası ve Afrika'da verilen icâzetnâmelerde satır başında yer alan ve tahvîl olduğunu belirten “ح” kısaltması paragraf başına konularak aşağıdaki örnekte olduğu gibi verilebilir. Bahsi geçen ülkelerdeki icâzetnâmelerdeki bu tahvîl işareti, asıl olarak hadis ilmine ait olmakla birlikte kıraat icâzetnâmelerinde hem aynı kişinin başka senedini vermede hem de silsilede geçen birinin senedini ayrıca vermede kullanılmaktadır.

(ح) قرأ (الحاج حسن بن الحاج الوديني) على الشيخ أحمد الصوفي على الشيخ محمد افندي الشهير بجلبى أفندي ❖ وهو على الشيخ شعبان أفندي ❖ وهو على الشيخ محمد بن جعفر المعروف باوليا أفندي ❖ وهو على الشيخ أحمد المسيري المصري ❖ وهو عن ناصر الدين الطباوي ❖

Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesine sadık kaldığımızda yukarıda bahsi geçen inkitânın yanında karşımıza şöyle bir problem daha çıkmaktadır: Gürses'in isnâdını Ahmed es-Sûfî'ye bağlayacak olan Hasan b. Alî el-Vidî, Ahmed es-Sûfî'den sadece kıraat-ı seb'a okumuştur. Kıraat-ı seb'a ve 'aşereyi Fetihçi Efendî, Alî Efendî, onun kardeşi Halîl Efendî ve Mahmûd Efendî'den okumuştur. Ayrıca 'aşereyi Dürre ve Tayyibe üzere, Mısır Tarîkî'nin isnadında yer alan, İbn Kettânî diye meşhur olan ve Mütşkîn Mesleği'nin kurucusu Muhammed en-Na'îmî'den okumuştur. Bu durumda Hasan b. Alî el-Vidî'nin kıraat-i 'aşere icâzetiyle Ahmed es-Sûfî'ye bağlanması mümkün görünmemektedir. İrtibatın sağlanması adına Hasan b. Alî el-Vidî ve hocaları araştırılmış fakat icâzetnâmelerine ulaşılammıştır. Fakat burada belirtmek gerekir ki el-Vidî'nin kıraat-i 'aşereyi okuduğu Fetihçi Efendi ve diğer hocaları, Ahmed es-Sûfî ile aynı tarîkten olduklarından bu eksiklik isnâdın sıhhatine zarar vermemektedir.

Sonuç

Nüzulünden itibaren Kur'an-ı Kerim'in korunması, kıraat ilminin en

⁶³ Alternatif olarak yazılan bu metinde Talip Akbal'ın çalışmasından faydalanılmıştır. (Tarih 14.02.2024)

önemli amacı olmuştur. Hz. Peygamber'den (sas) itibaren kendisinin tavsiye ve yönlendirmeleri çerçevesinde kıraat tedrisatı her dönem hoca-öğrenci beraberliğinde arz ve sema yöntemiyle devam edegelmiştir. Başlangıçta sözlü devam eden bu geleneğe zamanla icâzetnâme belgeleri eklenmiş ve bunlar birer tarihi vesika niteliği kazanmışlardır. Zira icâzetnâmelerde yer alan isnâdda, Kur'an'ın kaynağı olan Allah (cc) en üstte, isnâdın son halkası olan ve söz konusu icâzetnâmeyi almaya hak kazanan son kişi ise en sonda bulunmaktadır. Kıraat ilmi açısından son derece önemli olan bu icâzetnameler sayesinde Kur'an kıraati, muttasıl bir senedle kaynağına ulaşmaktadır. Böylece bu ilmî gelenek günümüze kadar gelmiştir. Verilen bilgiler ışığında makaleden çıkan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Türkiye'deki kıraat tedrisatı ve icâzetnâme geleneğinde İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği'nin bir halkası olan Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesinde inkitâ' tespit edilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla Osmanlıdaki tüm müesseselerin yeni sisteme aktarılamamasıyla bazı ilimler birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Kıraat ilmi de bunlardan birisidir. Osmanlı'da darulkurrâ gibi müesseselerde okutulan ilm-i kıraat, cumhuriyet sonrasındaki resmî boşluk sebebiyle bireysel çabalarla devam etmiştir. Bu zor dönemde emek veren kurrâlardan birisi olan ve ilerleyen süreçte reîsülkurrâ vazifesini icra eden Abdurrahman Gürses, kendi döneminde Sûfî Mesleği'nin temsilcilerinden biri olarak çok mühim görev üstlenmiştir. Böylece bu tarihi mirası kendinden sonraki nesle aktarmıştır. Dolayısıyla pratikte Sûfî Mesleği'nin aktarıcısı olan Gürses'in icâzetnâmesindeki kopukluğun bulunması, Sûfî Mesleği'nin sıhhatle devam ettirildiği konusunda birtakım şüpheleri ihsas ettirmektedir.

Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesinde Sûfî Mesleği'nin kurucusu olan Ahmed es-Sûfî'nin hocası ve bu senedi İstanbul Tarîki'nin kurucusu Ahmed el-Mesyerî'ye, onun aracılığıyla da Nâsiruddîn et-Tablavî'ye bağlayacak dört halka bulunmamaktadır. Bu dört halkada yer alan isimler Ahmed es-Sûfî'nin hocası Çelebî Efendî, onun hocası Şabân Efendî, onun hocası Evliyâ Efendî ve onun hocası Ahmed el-Mesyerî'dir.

Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesinde tespit edilen inkitâ' pratikte değil yazıda oluşan bir kopukluktur. İstanbul Tarîki'nin Sûfî Mesleği'ni ele alan, onların usûlünü ve isnâd zincirini aktaran daha eski ve alanda temel kabul edilen kaynaklara müracaat edildiğinde esasen isnâtta bir kopukluğun bulunmadığı görülmektedir. Bu ise Gürses'in icâzetnâmesindeki inkitânın pratikte değil yalnızca yazıda olduğunun ispatıdır.

Gürses'in icâzetnâmesindeki inkitânın bilinçli değil sehven geliştiği

sonucuna ulaşılmıştır. Zira hem eski kaynaklarda isnâdın muttasıl olması hem de ilgili isnâdın Abdurrahman Gürses ve öğrencileri tarafından şifahen muttasıl şekilde aktarılması, bu tespiti destekler niteliktedir.

Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesindeki kopukluğun kimin icâzetnâmesinde başladığı tespit edilememiştir. Kaynaklar isnâd zincirinin kopuk olmadığını ortaya koysa bile bunun ne zaman gerçekleştiği hakkında bilgi vermemektedirler. Gürses'in hocası Fehmî Efendî'nin icâzetnâmesine ulaşılmış, kopukluğun orada da bulunduğu tespit edilmiştir fakat Fehmî Efendî'nin hocası Hüseyin Sabrî Efendî'nin icâzetnâmesine ulaşamamıştır.

Abdurrahman Gürses'in icâzetnâmesinde karşılaşılan diğer bir problem Gürses'in isnâdını Ahmed es-Sûfî'ye bağlayacak olan Hasan b. Alî el-Vidî'nin Ahmed es-Sûfî'den kıraat-i seb'a okumasıdır. Kıraat-i 'aşereyi Fetihçî Efendî, Alî Efendî, onun kardeşi Halîl Efendî ve Mahmûd Efendî'den okumuştur. Isnâdın sıhhati açısından problem gibi duran bu eksiklik, Hasan b. Alî el-Vidî'nin hocalarının Ahmed es-Sûfî ile aynı tarikten olmaları avantajıyla izole edilebilir.

Bu araştırmada varılabilecek diğer bir sonuç, yeni araştırmacılara alan açmak olabilir. Farklı çalışmalarda İstanbul Tarîkî'nin Sûfî Mesleği'nin icâzetnâmesindeki bu inkitânın başlangıç noktası tespit edilebilir ve inkitânın sebebi tartışılabilir. Ayrıca diğer eksikliğin giderilmesi anlamında Hasan b. Alî el-Vidî'nin hocalarından biri veya daha fazlasının icâzetnâmeleri bulunup isnâd, kıraat-i 'aşere bağlamında Ahmed es-Sûfî'ye bağlanabilir. Hiç şüphe yok ki bu çalışmalar, alana büyük katkı sağlayacaktır.

Hakem: Dış, Bağımsız.

Teşekkür:

-

Beyanname:

1. Özgünlük Beyanı:

Bu çalışma özgündür.

2. Yazar Katkıları:

Fikir: HŞA; **Kavramsallaştırma:** HŞA; **Literatür Taraması:** HŞA; **Veri Toplama:** HŞA; **Veri İşleme:** HŞA; **Analiz:** HŞA; **Yazma – orijinal taslak:** HŞA; **Yazma – inceleme ve düzenleme:** HŞA.

3. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

4. Finansman/Destek:

Bu çalışma herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

5. Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*. Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1991.

Akaslan, Yaşar. "Bir İlm-i Kıraat İcâzetnâmesi: Mehmet Rüştü Âşıkkutlu'nun Öğrencisi Safvan Çakıroğlu'na Verdiği İcâzetnâme". *İhya* 9/1 (Ocak 2023), 439-461.

Akaslan, Yaşar. "Türkiye'de Kıraat İlmî Eğitimi". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22/2 (2018), 1081-1107.

Akbal, Talip. *Tarihten Günümüze Kıraat İlmî II. Uluslararası Kıraat Sempozyumu Kitabı*. Ankara: TDV Yayınları, 2021, 409-418.

Akdemir, Mustafa Atilla. *Hâmid b. Abdülfettâh el-Paluvî Hayatı, İlmî Şahsiyeti, Eserleri ve Zübdetü'l-İrfân Adlı Eserinin Metodolojik Tanıtımı ve Tahkiki*. Dubai: Câizetü Dubey ed-Düveliyye li'l-Kur'ani'l-Kerim, 2020.

Akpınar, Cemil. "İcâzet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2000, 21/ 393-400.

Akyüz, Abdullah. "Osmanlı'dan Günümüze Reîsülkurâlar", *İslam Araştırmaları Dergisi* 36 (2021), 133-162.

Altıkulaç, Tayyar. "Abdurrahman Gürses (1909- 1999)". *İslâm Araştırmaları Dergisi* 3 (1999), 309-310.

Bostan, Osman. "Bir Osmanlı Kıraat Alimi: Ahmed er-Rüşdî" *Amasya İlahiyat Dergisi* 18 (2022), 183-218.

Bostan, Osman. *Ahmed er-Rüşdî ve Mürşidü't-Talebe Adlı Eserinin Kıraat İlmindeki Yeri* (Ankara: Fecr Yayınları, 2022).

Buhârî, Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmi'u's-Sahîh*. b.y.: Dâru Takvî'n-Necât, 2001.

Cevherî, İsmâîl b. Hammâd. *es-Sıhâh fi'l-luğa*. Kâhire: Dâru'l-İlmî li'l-Melâîyn, 1982.

Çollak, Fatih. "Reîsu'l-Kurrâ Hendekli Hafız Abdurrahman Gürses Hocaefendi'nin Hayatı". *M. Rüştü Âşıkkutlu Anısına II: Kur'an ve Kıraati Sempozyumu* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2006), 11-45.

Çollak, Fatih. *Reisu'l-Kurrâ Hendekli Hafız Abdurrahman Gürses Hocaefendi*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2002.

- Dânî, Ebû Amr. *et-Teysîr fî'l-kırââtî's-Seb'*. İstanbul: Devlet Matbaası, 1930.
- Dârimî, Abdullah b. Abdîrrahmân. *es-Sünen*. Beyrût: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1407.
- Demirci, Naci. "Abdurrahman Gürses". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020, Ek-1/ 93-94.
- Demirci, Naci. *Abdurrahman Gürses'in Kıraat İlmi Eğitimindeki Yeri*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Dimyâtî, Ahmed bin Muhammed bin Abdilğani. *İthâfu Fudalâi 'l-Beşer fî 'l-Kıraati'l-Erbe'a Aşera*. Mısır: 1359.
- Ebû Dâvûd, es-Sicistânî. *es-Sünen*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1971.
- Emîn Efendî, Muhammed. *Umdetü'l-hullân fî izâhi Zübdeti'l-'irfân*. İstanbul: Mektebetü'l-Hanefiyye, t.s.
- Emîn Efendî, Muhammed. *Zühru'l-erîb fî izâhi'l-cem'i bi't-takrîb*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, İbrahim Efendi Blm. 11.
- Hattab, Fuad. "Türkiye'de Okutulan Kıraatlerde İsnad Halkası", *Tarihten Günümüze Kıraat İlmi: Uluslararası II. Kıraat Sempozyumu, 03-05 Kasım 2017, İstanbul*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2021, 359-408.
- Hindî, el-Muttakî. *Kenzu'l-'ummâl fî suneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*. Beyrût: Bekrî Hayyân, 1979.
- Hocazâde, Ahmed Hilmi. "Ravzatü'l-Kurrâ". *Sırât-ı Müstakîm Mecmuası* (29 Haziran 1911), 50-51.
- İbn Fâris. *Mücmelü'l-luğa*. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1984.
- İbn Mâce. *es-Sünen*. Beyrût: Dâru'l-Marife, 1996.
- İbn Mücâhid. *Kitâbu's-Seb'a fî'l-kırâât*. Kâhire: Dâru'l-Me'ârif, 1972.
- İbnü'l-Cezerî. *ed-Dürre fî kırââtî's-selâseti'l-mütemmime li'l-'aşere*. Medine-i Münevvere: Dâru'l-Ğavsânî li'd-Dirâseti'l-Kur'aniyye, 2009.
- İbnü'l-Cezerî. *en-Neşr fî'l-kırââtî'l-'aşr*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- İbnü'l-Cezerî. *Müncidü'l-mukriîn ve mürşidü't-tâlibîn*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1980.
- İbnü'l-Cezerî. *Tahbîrü't-Teysîr fî kırââtî'l-e'immeti'l-'aşere*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1983.
- İstanbulî, Mustafa b. Hasen. *Mürşidü't-talebe*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Selim Ağa Blm. nr.29.

- Kastamonî, İsmâîl Hakkı. *İcâzetnâme*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Blm. nr. 2870.
- Kehhâle, Ömer Rızâ. *Mu'cemü'l-müellifîn*. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1957.
- Kevserî, Muhammed Zâhid. *et-Tahrîru'l-vecîz fî mâ yebteğîhi'l-müstecîz*. Mısır: Matbaatü'l-Envâr, 1360.
- Mansûrî, Alî b. Süleymân. *İcâzetnâme*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi Blm. nr.24.
- Maşalı, M. Emin. "Kur'an Kiraatinde ve Kitabesinde Türkiye'nin Durumu". *TC. Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafları İnceleme ve Kiraat Kurulu Başkanlığı Tecvit Çalıştayı* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015), ss. 1-24.
- Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmi'u's-sahîh*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1992.
- Müstakîmzâde, Süleyman Sadettin. *Tuhfe-i hattâtîn*. İstanbul: y.y., 1928.
- Naîmî, Mustafa b. İbrâhîm. *Mütkinü'r-rivâye fî ulûmi'l-kirâe ve'd-dirâye*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Blm. nr. 21.
- Nesâî. *es-Sünen*. Kâhire, Mustafa el-Babî el-Halebî, 1964.
- Paluvî, Hâmid b. el-Hâc Abdülfettâh. *Zübdetü'l-irfân fî vücûhi'l-Kur'an*. İstanbul: Hilal Yayınları, t.s.
- Râgıb İsfahânî. *Müfredâtü elfâzi'l-Kur'an*. Dimeşk: Dâru'l-Kalem, 2011.
- Rıfat Bey, Mehmet. *Kâmusu'l-Beydâyi*. Malumat Sayı 35-36'dan naklen Mehmet Zeki Pakalın. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: MEB Yayınları 1993.
- Sarı, Mehmet Ali. "İcâzet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2000, 21/400-401.
- Şâtıbî, Kâsım b. Fîrruh. *Hırzû'l-emânî ve vechü't-tehânî*. Dimeşk: Dâru'l-Ğavsânî, 2013.
- Temel, Nihat. *Kur'an Kiraatinde Vakf ve İbtida*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2001.
- Tirmizî. *el-Câmi'u's-sahîh*. b.y: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, ts.
- Yavuz Fırat. "Kiraat İlmi ve Tarîkler". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2011), 37-55.
- Yûsuf Efendizâde, Abdullah Hilmi. *el-İtilâf fî vücûhi'l-ihtilâf*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Selim Ağa Blm., 4.

THE CESSATION (INQİTÂ') IN THE AUTHORIZATION CERTIFICATE OF THE ISTANBUL STYLE, DOCTRINE OF SUFI: A CASE STUDY OF CHIEF QUR'AN RECITER ABDURRAHMAN GURSES

 Hatice ŞAHİN AYNUR^a

Extended Abstract

In this article, the cessation in the certificate of authorization of Abdurrahman Gurses who is among the recent chief reciters (of the Holy Qur'an), and a representative of the Sûfî Profession of the Istanbul Style of the Qur'anic Recitation within the tradition of the science of Qur'anic Recitation (Qiraat) will be discussed. The methods of "ard" (reciting to a qualified listener) and "sema" (to listen and correct whenever necessary as a qualified professional) that have been among the on-going practices towards a reliable transmission of the Qur'an and its Recitations (Qiraat) throughout generations since the Prophet's (pbuh) times, has a key role in the science of Qur'anic Recitation. The corresponding development of "the certification of authorization" practice also carries a significant importance in terms of the source of Qur'anic Recitations. Because in the certification of authorization, Muhammed (s.a.s.), is at the supreme level, and the individual who gains the right to receive this trust is at the lattermost level. Thus, the Qur'an, no matter how much time passes after its revelation, reaches its source through a continuous chain of transmission, via the narrators (ravis) who carry out the transmission. Therefore, it is essential that there is no disconnection in the chain of transmission. The tradition of granting the certificate of authorization was implemented sensitively from early times and continued meticulously in the lands of Anatolia. After the arrival of Ibn al-Jazari to Anatolia, there has been an improvement in the Science of Qiraat in Anatolia.

^a Assoc. Prof., Ondokuz Mayıs University, haticesaahin@gmail.com

Thus, different styles and doctrines have evolved based on the diversity of educational program applications in the science of Qur'anic Recitation. These applications of educational programs in the science of Qur'anic Recitation are named Istanbul and Misir Styles in general terms and also branch into two doctrines within themselves. The related doctrines are the Doctrines of Mutkin and Ataullah for the Misir Style, and for the Istanbul Style, the Doctrines of Itilaf and Sûfî. In this context, the primary goal of this research is to remove the discontinuity in the certificate of authorization of Abdurrahman Gurses, who is one of the significant names in transmitting the heritage of the science of Qur'anic Recitation from the Ottoman era to the present day, particularly within the Sûfî Profession of the Istanbul Style of the Qur'anic Recitation, and to determine the continuous chain by the help of older primary sources. In this respect, the article first discusses the tradition of certification and provides information about Abdurrahman Gurses. Subsequently, in order to trace the discontinuity, the text of certification is provided and the discontinuity in the chain of transmission is highlighted. In conclusion, by referring to the ancient and foundational sources that transmit the chain of the Istanbul Style's Sûfî Profession, the continuous chain is established and presented in schematic form.

Abdurrahmân Gürses was born in 1909 in Soğuksu village which is part of the Hendek district in Sakarya. He completed his memorization of the Holy Qur'an at the age of thirteen or fourteen. Afterwards, he took lessons in tâlim (learning the correct pronunciation and recitation techniques of the Qur'an), tajweed (rules of articulation, pronunciation, and intonation of the Qur'an), sarf (morphology of Arabic grammar), nahiv (syntax of Arabic grammar), and fiqh (Islamic jurisprudence) from several teachers in Hendek district. Later on, he went to Istanbul and took a madrasah education. After madrasahs were abolished, he returned to Hendek and remained there until 1934. In 1934 he went back to Istanbul, and settled in Üsküdar. He studied the ten qiraat (ashara taqreeb) according to the Sûfî Doctrine of Istanbul Style from Fehmî Efendî, the mosque imam and preacher of Üsküdar Selimiye Mosque. He completed his education and received his certificate from this scholar in 1937. After Gönenli Mehmet Efendi, Abdurrahman Gürses received the title of Reisülkurrâ (chief reciter of the Holy Qur'an) in 1991. In addition to his duties as an imam and preacher in various mosques, he taught ilm-i qiraat (the science of Qur'anic recitation) at the Haseki Education Center, affiliated with the Presidency of Islamic Affairs, from the year 1976 to 1998. Here, Gürses granted certificates of authorization in aşere-takrib (ten qiraats - detailed articulation and proficiency in Qur'anic

recitation) to more than a hundred students. In addition to the mentioned center, he taught and certified many other students as well. Among Gürses's students are İsmail Biçer, Ramazan Pakdil, Fatih Çollak, Hafız Osman Şahin, Talip Akbal and the current Reîsülkurrâ (the chief reciter of the Holy Qur'an) Mustafa Demirkan. Abdurrahman Gürses who dedicated his life to Qur'anic education, passed away on August 10, 1999.

Keywords: Qirâ'at, Qur'an, Certificate of Authorization, Chain of Transmission, The Cessation (Inqita').

Peer-review: External, Independent.

Acknowledgements:

-

Declarations:

1. Statement of Originality:

This work is original.

2. Author Contributions:

Concept: HŞA; **Conceptualization:** HŞA; **Literature Search:** HŞA; **Data Collection:** HŞA; **Data Processing:** HŞA; **Analysis:** HŞA; **Writing – original draft:** HŞA; **Writing – review & editing:** HŞA.

3. Ethics approval:

Not applicable.

4. Funding/Support:

This work has not received any funding or support.

5. Competing interests:

The author declares no competing interests.

